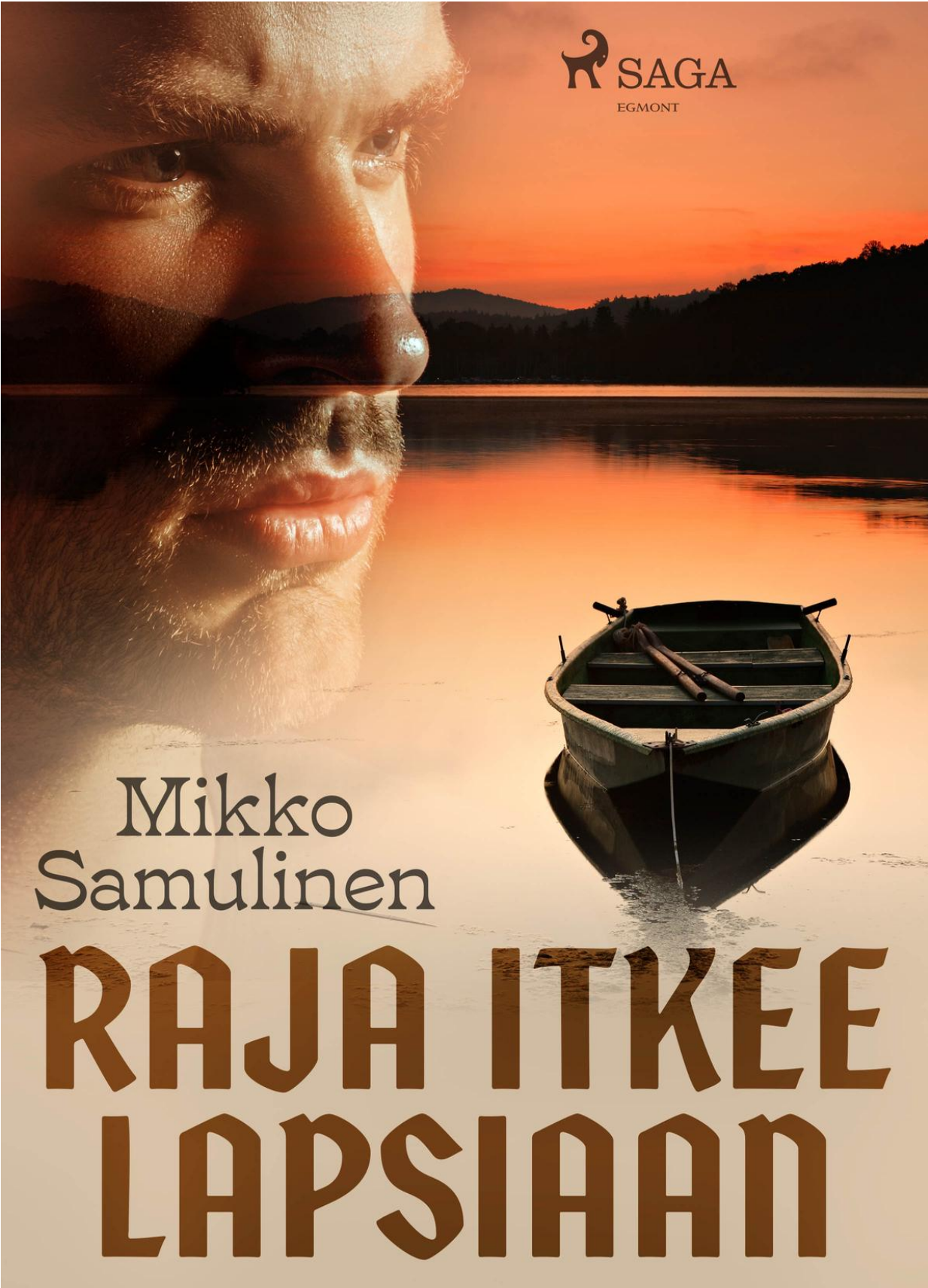

Mikko
Samulinen

RAJA ITKEE LAPSIAN

 SAGA
EGMONT

Mikko
Samulinen

RAJA ITKEE LAPSIAAN

Mikko Samulinen

Raja itkee lapsiaan

SAGA Egmont

Raja itkee lapsiaan

Cover image: Shutterstock

Kirja ilmentää aikaa, jona se on kirjoitettu, ja sen sisältö voi olla osittain vanhentunutta tai kiistanalaista.

Copyright © 1982, 2022 Mikko Samulinen and SAGA Egmont

All rights reserved

ISBN: 9788728004654

1st ebook edition

Format: EPUB 3.0

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means without the prior written permission of the publisher, nor, be otherwise circulated in any form of binding or cover other than in which it is published and without a similar condition being imposed on the subsequent purchaser.

www.sagaegmont.com

Saga is a subsidiary of Egmont. Egmont is Denmark's largest media company and fully owned by the Egmont Foundation, which donates almost 13,4 million euros annually to children in difficult circumstances.

I

Heidän rukouksensa oli kuultu. Joulukuun viidennen päivän iltana seisautui hevonen porraspäihin ravistellen jäähilettä karvoistaan niin että tiu'ut helisivät iloisesti kirpakassa pakkasessa.

- Hyvä Jumala, Panhela, huusi nainen pudottaen vyötäisilleen solmimansa hameenhelmat alas vilusta sinertävien pohkeittensa suojaksi.

Aamulla hän oli sanonut herättyään että Panhela tulee. - Tänä päivänä Panhela tulee. Se oli ensimmäinen kerta viiteen vuoteen kun hän puhui miehensä takaisintulemisesta. Muusta hän oli puhunut taukoamatta, kaikesta, mikä liittyi Panhelaan, mutta tämän paluun hän oli alusta lähtien haudannut suurten selvittämättömien asioiden joukkoon. Itsesuojeluvaistonsa ohjaamana.

Isoäiti oli hymähtänyt. Tytöt, Anni ja Outi, eivät todennäköisesti edes kuulleet mitä hän sanoi. Arhippa sen sijaan kavahti jalkeille alkaen tivata, milloin ja miten isä tulee.

- Tänä päivänä tulee, poikasen.

Naisen silmät olivat näyttäneet kuumeisilta kun hän katsoi järviaukean yli kaukaisuuteen, missä aamuruskon kalvaka valo kajasti punertavana piirtona metsänrajan päällä. Pakkanen oli päivä päivältä kiristänyt otettaan - kolmena viimeisenä yönä se oli laskeutunut neljäkymmenen asteen alapuolelle. He olivat polttaneet tuvan uunissa metrisiä keloja lähes taukoamatta vuorokaudet ympäriinsä, mutta kuitenkin ikkunat olivat jäästä kukikkaat kuin sadun kalmisto.

Ja kun nainen, Palaga - häntä sanottiin Palagaksi isomumminsa mukaan vaikka hänen oikea nimensä oli Veera - oli teet juotuaan ruvennut lämmittämään lattianpesuvettä, oli isoäiti nyökyttänyt hiljaa päätään istuessaan pankolla kudin sylissä.

Panhela oli ollut poissa yhtäjaksoisesti viidettä vuotta. Karpaateilla. Maailmansodassa. Sodassa – se riitti heille ylimalkaiseksi selitykseksi kaikkeen siihen kurjuuteen, mihin he miehen lähdön jälkeen olivat ajautuneet. Heti ensimmäisenä kesänä pakkaneen oli tullut niin rajuna etteivät he syksyyn mennessä olleet nähneet edes yhtä ainoata variksenmarjaa. Lehmän oli karhu tappanut heti puolessa välissä toukokuuta ja lahna oli ruvennut kutemaan juhannuksesta 'maalle', niin kuin isoäiti sanoi.

Viimeiseen puoleentoista vuoteen he eivät olleet saaneet miehestä minkäänlaista viestiä. Maailmansota oli päättynyt jo vuosi sitten, ja ennen sen päättymistä oli huhuttu tykistörykmentin katastrofista. Neljättäsataa miestä oli menetetty yhdessä yössä kranaatti-iskuun. Panhela oli tykistössä; hänen neljä kyläläistään olivat kaatuneet jo kahden vuoden mentyä sodan alkamisesta. Miksi siis Panhela olisi hengissä? Miksi hän olisi jäänyt tulematta kotiin sodan päättyessä? Ja miksi hän sitten tulisi vasta nyt? Joulukuun viidentenä. Pahimpaan pakkaseen, umpimaisemien halki. Palaga oli unennäkijä, mutta unennäkemiselläkin piti olla joku tolkku.

Ennen kuin päivä oli puolessa, hän oli hangannut vedellä ja hiekalla pirtin peräisen puolen aina kuudetta seinähirttä myöten. Vesi höyrysi lattianrajassa sakeina pilvinä ja hänen jalkansa punoittivat kuin villihanhen räpylät. Tupa pestiin hiekan kanssa tavallisesti vain hyvin suuriksi juhliksi. Jouluksi se jäi monta kertaa pesemättä juuri pakkasten takia, mutta pääsiäiseksi pestiin tavallisesti kattokin. Niskahirret jos ei muuta, sillä käsinsahatut kattolaudat olivat niin karheat että kahdelta naisihmiseltä meni niiden pesemiseen ainakin kolme päivää. Jalkojaan vähän väliä vaihtaen Palaga hankasi vitsalenkeillä leveitä lattialankkuja, joiden oksakohdat töröttivät korkeammalla

ja hidastivat työtä. Tuon tuosta hän juoksutti likaista pesuvettä hangelle. Pyyhälsi avojaloin viiltelevään pakkaseen ja takaisin sisälle. Tytöt olivat puoliltapäivin ruvenneet lämmittämään saunaa. Arhippa oli purastanut puolimetrisen jään avannolle, sitten he kantoivat yhdessä vedet sisään. Arhippa oii pilkkonut puita ja tytöt olivat juontaneet ne vesikelkalla suuriksi röykkiöiksi saunan liiteriin ja eläinsuojan kujaan.

Päivän kallistuessa iltaan oli isoäiti yhä nyökytellyt päätänsä. Palaga hankasi puuta taukoamatta. Hän ei ollut vielä syönyt murentakaan, ei istuutunut, ei hengähtänyt. Hän oli kuin poltteessa. Hänen poskipäänsä hehkuivat sinipunaisina ja silmissä oli tuskainen katse. Kolme vuotta he olivat sytytelleet pieniä kynttilöitä Jumalanäidille ja anoneet armahdusta Panhelalle. Vain armahdusta, takaisin palauttamisesta he eivät milloinkaan olleet rohjenneet mainita sanaakaan. Hyvin usein Palaga oli noussut keskellä yötä asettamaan kynttilän ikonin laidalle ja rukoillut polvillaan tunnista toiseen, tuon tuosta otsallaan lattialankkuja koskettaen.

Ja kun hänen äänensä sitten purkautui tuvan poikki kuin naarassuden huuto, tunsu Arhippa kurkkuaan kuristavan niin pahasti, että hän pelkäsi tukehtuvansa siihen paikkaan.

Palaga kiidätti vedet ja pesimet uuninperäiseen. Isoäiti laskeutui pankolta ja suori hänen tukkansa kietaisten sen hätäisesti nutturalle. Sitten he liikahtelivat unissakävijöiden lailla uuninedustan tulipiiriin, jonka hohka oli nuoleskellut lattian kuivaksi isolta alalta. Tytöt varoivat kohottamasta katsettaan ovensuuhun, mutta Palagan kasvot olivat äkisti tyyneytyneet. Ne katsoivat ovelle, ne katsoivat ikoneita. Koko maailmaa ne katsoivat puhtaina ja kirkkaina kuin Neitsyt Marian kasvot. Suuri täyttymys oli hetkessä pyyhkäissyt niiltä tuskan ja epätoivon jäljettömiin.

Arhipasta tuntui että ihminen saattaisi juuri tällaisessa tilanteessa kuolla. Hänen sydämensä vain paukahtaisi yhtäkkiä halki kuin jään alta paljastunut karpalo, jonka aurinko kuumentaessaan halkaisee. Taikka sitten aivot saattaisivat pimetä eikä sen jälkeen kykenisi enää ajattelemaan yhtään mitään. Askeleet tömähtivät eteisväliköissä. Ovi tempaistiin auki ja pitkä hahmo huojahti kynnyksen yli pakkashuuru liehuvana laahuksellaan.

Panhela seiso i oven mustassa aukossa kuin haudasta nousseena. Hän oli surkeaksi kuihtunut kuin ajettu hukka. Poskipäät olivat koholla, silmät painuneet syvälle kuoppiinsa. Parta oli niin jäässä että se sai kasvojen ihon hohtamaan pelottavan valkeana. Hevosenväljaat, karvahattu ja susiturkki valahtivat kynnykselle. Mies teki ristimerkin oviaukossa seisten, astui keskilattialle, teki siinä kaksi ristimerkkiä ja huojahti sitten raskaasti ikoninurkkaukseen, missä lankesi nelinkontin lattialankuille.

Isoäiti sytytti kaksi kynttilää uuninedustan liekeistä, jotka olivat nielaista ohuet vahapuikot kitaansa. Hän ei näyttänyt välittävän tuon taivaallista kuumuudesta vaikka liekit melkein nuoleskelivat hänen kasvojaan. Sitten hän liukui lattian poikki kuin varjo, asetti kynttilät omaan vahaansa ikonin eteen ja nosti poikansa pystyyn. He syleilivät toisiaan pitkään, he itkivät molemmat. Sitten Panhela liikkui uunin edustalle, liikkui kuin olematon henki, jonka jalat eivät kosketa maata vaan jonka varjo vain liikkuu. Hän tarttui Arhippaan vetäen tämän syliinsä. Toisella kädellään hän viittasi tytöt luokseen, syleili kaikkia kolmea yhtä aikaa ja erikseen ja kohottautui sitten suoraksi Palagan eteen. Tämä menetti tajuntansa samalla hetkellä.

He itkivät yhteen ääneen vielä kauan aikaa sen jälkeen, kun Palaga toinnuttuaan istui vuoteen laidalla valkeana ja hentoisena kuin jäähile. Panhela kuoriutui hien ja lian

ryvettämistä vaatteistaan, sitten he hoipertelivat hyisen maiseman poikki pärevalkeassa löylyyn ja makasivat lauteilla toisiinsa kietoutuneina niin kauan kunnes kuumuus pisti tukahduttavana keuhkoihin ja heidän oli syöksyttävä viiltelevänä hohkavaan lumikinokseen.

Arhippa ja isoäiti laskeutuivat rakennuksen alisessa olevaan karjasuojaan, missä hevonen hamusi saunavastoja orrelta. He laativat sille hätäisen appeenkorvikkeen heinäsilpusta ja survotuista oljista. Tytöt juoksuttivat pöytään leipää, suolakalaa, maitorahkaa ja teetä. Arhippa hakkasi uunin edessä jäät turkista ja karvahatusta, kuivasi sitten Panhelan kiväärin huolellisesti omaan kauhtanaansa asettaen sen seinälle kunniapaikalle.

Vielä viikkoa aiemmin hän oli ollut katkera Jumalalle, että tämä oli antanut isän kaatua sodassa eikä ilmoittanut omaisille minkäänlaista merkkiä, vaan antoi näiden yhä sytyttää kynttilöitä ja rukoilla taukoamatta. Ja hän oli rukoillutkin. Usein hän oli livahtanut karjasuojaan kenenkään näkemättä ja langennut polvilleen jauhokarsinan pimeään nurkkaan. Hän oli anellut armoa niin palavasti, että monta kertaa hänen rintansa alla sydämen paikalla tuntui olevan piikikäs myhkyrä, joka poltteli lihaksia vielä kauan sen jälkeen kun hän illalla oli heittäytynyt pitkäkseen vuoteelle.

Loppuaikoina hänellä ei ollut enää minkäänlaista mielikuvaa isästään. Hyvin luultavaa oli, että ovesta olisi saanut astua sisään hänen isänsä nimissä kuka tahansa mies. Loppujen lopuksi hän oli vain rukoillut armoa jollekin ihmiselle, jota sanottiin hänen isäkseen ja joka oli lähtenyt sotaan hänen ollessaan viiden ikäinen. Mutta kun Panhelan silmät olivat pilkahtaneet tuvan valohämyssä karvahatun ja huuruparran kätköistä, hänen sisimpäänsä oli yhtäkkiä laskeutunut rauhoittava lämmöntunne, niin että hänen teki

välittömästi mieli käpertyä pankolle nukkumaan ja unohtaa menneitten viikkojen ja kuukausien kirvelevä katkeruus.

Panhela ja Palaga tulivat saunasta valkein alusvaattein. Kuumanpunaisina, höyryävinä. He aterioivat äänettöminä – vasta teeastian eteensä saatuaan Panhela kohotti katseensa ylös. Hän tarkasteli tuvan seinähirret yksin kappalein, hän näytti vetävän syvälle henkeensä lattialankkujen puhtaan tuoksun. Hän ei ollut enempää kuin kolmenkymmenen ikäinen, mutta tuuhea tukka ja parta sekä syvät vaot poskipäillä saivat hänet näyttämään vanhukselta.

- Sanovat että sota loppui jo toisena vuotena.

Hänen äänensä oli löylyn ja lumihangen olemattomaksi painama.

- Minun sotani kesti kuitenkin vielä enemmän kuin vuoden sen päälle. Minä sairastuin. Sairastuin jo edellisvuoden huhtikuussa. En päässyt mihinkään kun voimat olivat niin lopussa. Poiskaan eivät päästäneet kun miehet alkoivat käydä vähiin.

- Mikä sinulle tuli? kysyi isoäiti. Tänä iltana hän oli vanhentunut kymmenellä vuodella. Kädet vapisivat – milloinkaan ennen ne eivät olleet vapisseet.

- Lentävä keuhkotauti. Se tappoi tavallisesti miehen hyvin lyhyessä ajassa. Minä en jostain syystä vain kelvannut. Muuan vanha paimen neuvoi keittämään teetä erään havupuun lehivistä. Se oli niin kovaa puuta että veitsi ei leikannut sitä. Lehvät olivat hyvin turpeat. Niistä tuli niin väkevää teetä että se oli vähällä tainnuttaa. Pihka-aine siinä varmasti teki sen, että se ensin salpasi hengityksen niin pahasti että luulit tukehtuvasi. Mutta kun olit juonut, juonut väkipakolla lisää ja lisää, kun olit juomisesi päälle hionnut tiskirievuksi, sinulle tuli rauhallinen olo ja saatoit hengittää yskimättä. Minä join sitä varmasti monta litraa päivässä. Join vaikka lopulta suuni oli kärventynyt

vereslihalle. Ja niin jäin henkiin – lopun näette.

Neljättäkymmentä kiloa olen laihtunut.

- Taivaan enkeli.

- Vuori-ilma on hyvä. Sitä on helppo hengittää. Se auttoi osaltaan.

- Tänne tuli viestejä että miehiä meni kymmenittäin.

Panhela katsoi vaimoaan silmiin ystävällisesti hymähtäen.

- Kymmenittäin on muuan luku. *Meidän* komppaniasta meni kymmenittäin. Plutoonasta meni sadoittain. Saksalaisissa lehdissä on kuulemma arveltu, että kaksikymmentä miljoonaa, ehkä kolmekymmentä miljoonaa, on kuollut maailmasta tämän sodan aikana ihmisiä. Mikä ihme se on. Koko maailma oli sodassa.

- Koko maailma.

He sanoivat sen ääneen, jokainen. Anni ja Outi toisilleen aivän kuin olisivat yrittäneet katsoa toistensa silmistä, millainen on maailma. He eivät tienneet maailmasta muuta kuin että se oli suuri tuntemattomuus. Yksi sana vain – ilman järjen hiventä. Jos sitä rupesi ajattelemaan ja yritti yhdistää siihen vielä huhupuheena kulkevan tiedon pallonmuotoisuudesta, tuli tuskainen olo ja piti heti ajatella tuttuja asioita. Heidän maailmansa oli aina ollut kotijärvi lähisaloineen ja maailmansotansa loputon kamppailu nälkää ja kylmää vastaan.

- Ammuitko sinä vihollisia?

- Siellä ei tehty muuta kuin ammuttiin. Molemmin puolin. Ja ne jotka oli pantu ampumaan, eivät vihanneet toisiaan hiventäkään, Tyyninä syysiltoina kuutamossa me monta kertaa rupesimme laulamaan. Lauloimme ensin hiljaa, sitten lauluun yhtyivät kaikki osaston, miehet. Laulu voimistui, sävelet kiirivät hiljaisessa yössä kukkulalta toiselle. Jossakin kauempana kertosaakeeseen yhtyi valkovenäläisten joukko omalla kielellään. Ja jossakin

toisaalla taas gruusialaiset – meitä oli monta kansanheimoa samassa plutoonassa ja meidät oli sijoitettu omiin komppanioihimme. Näin me lauloimme, sävelet kiertelivät vuorenrinteeltä toiselle ja kun viimeinen kertosäe oli vaimennut, vastasivat vihollisen joukot omalta puoleltaan omalla laulullaan. Sillä hetkellä me tunsimme irtoavamme taisteluhautoistamme ja sielumme kohosi "korkealle tähtitarhoihin. Sillä hetkellä kukaan ei vihannut toistaan, jokainen olisi ollut valmis juoksemaan linjojen väliin ja syleilemään vihollisikseen sanottuja ihmisiä. Eivät ketkään vihanneet niin paljon että olisivat sen takia ampuneet toisiaan. Eivät edes maailman johtomiehet vihanneet *toisiaan*. He vihasivat vain toistensa ajattelutapaa ja sen vuoksi meidän ihmisten oli ammuttava toisiamme.

- Mutta sehän on mieletöntä.

- Kellä on mieli, hän kykenee olemaan myös mieletön. Vain eläin käyttäytyy johdonmukaisesti, koska sillä ei ole järjen painolastia kannettavanaan. Ihmistä on aivan turha sanoa eläimeksi. Niin jalo ihminen ei ole. Ihminen tappaa omaa lajiaan kateudessaan.

- Miten Jumala antaa sen tapahtua?

- Jumala on menettänyt toivonsa ihmiseen.

Panhela oli avannut tupakkakäärön ja laati itselleen paksun sätkän mustasta tupakasta.

- Jumala on antanut ihmiselle monia tilaisuuksia. Hän ei jaksakaan enää.

- On rukoiltava.

Isoäiti teki nopeita ristinmerkkejä.

- Yön päivän kanssa on rukoiltava.

- Mutta jos Jumala ei kuule, sanoi Outi arasti.

- Ei ole ihmisen asia selvittää kuuleeko Jumala vai ei, sanoi Palaga nuhtelevasti. - Ihmisen asia on rukoilla ja olla nöyrä.

Seuraava aamu valkeni häikäisevän kirkkaana. Pakkasen selkä oli taittumassa: ladonnurkat ja aidanseipäät paukahtelivat terävästi, tuuli oli kääntymässä itäiselle.

- Sää muuttuu sinun tulollesi, sanoi isoäiti Panhelalle. - Se on hyvän merkki. Kiitetty olkoon Jumala taivaassa.

He söivät niukan aterian, joka tuntui heistä todelliselta juhla-aterialta, sillä toivo oli virittänyt heidän mielensä keveäksi. Kun vielä aurinko pilkahti näkösälle valaisten hohtavanvalkeaksi pestyn tuvan kaikki sopukat, tuntuivat sota ja kärsimykset kaikkoavan kauaksi menneisyyteen. Vielä kaksi päivää aikaisemmin he olivat tuskitelleet elikoidensa puolesta. Heinää oli kotona enintään viikoksi. He olivat odotelleet sään lauhtumista päästäkseen soille, jonne kesällä olivat keränneet kymmeniä suovia saraa. He olivat suunnitelleet heinänhakua kelkoilla koska koko kylässä ei ollut enää yhtä ainutta hevosta, mutta jo ajatuksena se oli ollut mieletön. Ennen kuin he olisivat tulipalopakkasessa rykeneet kymmenkilometrisen matkan umpihankea, he olisivat ennättäneet moneen kertaan nääntyä taipaleelleen. Nyt heillä oli hevonen ja nyt heillä oli mies. Jumalan armo tuntui käsittämättömän suurelta.

Panhela kävi käsiksi talonpitoon sellaisella uholla että hän ei tiennyt, mistä olisi kouraissut kaikkein ensimmäiseksi. Kun hän otti kirveen käteensä, siitä oli varsi haljennut. Hän rupesi vuolemaan uutta, mutta puukko oli syöpynyt käyttökelvottomaksi. Kun hän olisi teroittanut sen, löytyi tahko jauhokarsinan nurkasta haljenneena. Hiomakivi oli katkaistu kolmeksi kappaleeksi. Kaikki oli kuin hävityksen jäljiltä, vaikka kotiväki vannoi etteivät he olleet sormellaankaan kajonneet isännän vihan pelossa hänen tarvekaluihinsa.

Vähä vähältä hän kuitenkin sai työkalut kunnostettua ja laati hevoselle erillisen karsinan heinäsuojan nurkkaan.

Sitten hän kunnosti vanhan heinähäkin, valjasti hevosen ja niin he lähtivät Arhipan kanssa matkaamaan järvenjäättä myöten länteen päin. Taivaan valo säkenöi kaikkialla maan ja ilman pielissä niin että järvenseutu hohti valkeana kuin jumalanhuone. Talot kaikkine rakennuksineen olivat käpertyneet nietosten syliin aivan kuin ne olisivat välkehtivässä auringonhehkussa hävenneet omaa harmauttaan. Sinne tänne oli jälle lumeen pistelty näreenlatvuuksia merkiksi rysänpaikoista, mutta Panhela tiesi heti yhdellä silmäyksellä että ne olivat naisten asettelemat. Yhdestäkään kohta ei talvisaikana kalaa nousisi vaikka pyydykset likoaisivat tuomiopäivään asti.

- Mistä sinä sait tämän hevosen?

Arhipan kasvot olivat yhtä hymyä, hän katsoi isäänsä silmiin niin kuin pieni linnunpoikanen; kaiken kaikkiaan hän oli äkkiä kutistunut aivan keskenkasvuiseksi.

- Se on sotahevonen.

- Saivatko kaikki sen lähtiessään? Sotahevosen?

- Noo - eivät kaikki tietenkään. Minun oli pakko saada kun jouduin tulemaan Kannanlahdesta ilman kenenkään kyytiä.

- Onko se sitten sinun? Pitääkö se viedä takaisin?

Panhela katsoi pojan ohi tulosuuntaan.

- Tämä on sellainen hevonen että siitä ei kannata puhua. Sanotaan vain että se on nyt meidän. Meillä on hevonen ja siinä kaikki. Eikö niin?

- Ihan niin. Arhippa nyökkäili innokkaana.

He matkasivat järvenjäättä myöten niin pitkälle kuin pääsivät, sillä aukeilta lumen oli tuiskannut melko olemattomiin. Rannassa se sitten ulottuikin jo hevosen kylkiin asti; he nousivat harjanteen päälle ja kierrättelivät suojaisempia paikkoja. Hevosta oli lepuutettava vähän väliä, sillä se oli pahasti alakuntoinen. Jokivarren sivua

koukatessaan he poikkesivat kokemaan Arhipan riekonpyydykset.

Tyhjät pyydykset – Arhippa tiesi sen etukäteen yhtä varmasti kuin tiesi oman nimensä, mutta hän ei halunnut mainita asiasta etukäteen. Ne olivat olleet tyhjät siitä lähtien kun hän oli käynyt ne virittelemässä.

– Nämä ovat poikaseni väärällä tavalla asetetut, sanoi Panhela kun he olivat seisahtuneet vieheikön päähän. Hän laski kätensä Arhipan pään päälle ja katsoi ystävällisesti hymyillen pojan kasvoja.

Arhippa kääntyi pois päin. Hetken aikaa hänestä tuntui, että hän oli odottanut isäänsä sodasta palaavaksi vain kuullakseen nuo sanat. Ansat olivat väärin, siitä hän oli kiusallisen tietoinen, sillä yksikään otus ei ollut edes vahingossa horjahtanut silmukkaan vaikka metsäkanoja oli enemmän kuin miesmuistiin ja ne liikkuvat paljon.

– Tulehan tänne ja katso.

Panhela oli laskeutunut lumelle polvilleen. Hän nosti oksahaarukan irti tiloiltaan ja näytti ansan silmukkaa Arhipalle.

– Tämä on liian pieni. Aivan auttamattoman pieni. Vaikka kanalla olisi kuinka paljon tahansa hyvää tahtoa, se ei kykene pujottamaan päätään tästä läpi ja hirttäytymään sinulle ruuaksi.

Arhippaa rupesi naurattamaan. Näinhän asia tietysti oli, juuri näin, hän ei ollut vain älynnyt sitä. Kohta hän nauroi täyteen ääneen niin että jokivarren kuusikko kajahteli iloisesti. Hänelle oli yhtäkkiä tullut hyvä olo Panhelan läheisyydestä. Tämän ehdottomasta viisaudesta, jolla varmasti saattoi ratkaista kaikki asiat kysymättä neuvoa keneltäkään.

– Näin se on hyvä. Kun miehen molemmat nyrkit menevät rinnatusten silmukasta läpi, se on oikean kokoinen.

Sana isä, sana ja käsite, oli saanut sisällön. Elollisen hahmon, joka kyykötöi lumella polvillaan ja piti suurissa käsissään silmukkaa niin taiten ja niin hellästi että se muutti muotonsa salakavalaksi linnunpyydykseksi.

- Silmukka on hyvä tukea reunoiltaan oksanhaarukkaan niin ettei tuuli heiluttele sitä poikittaiseen asentoon.

Panhela vuolaisi haarukkaan kaksi ohutta viiltoa, joihin painoi silmukan hyvin varovasti.

- Se ei saa olla liian kireällä eikä se saa jäätyä. Sen takia sinun aina pitää käsitellä ansoja kuivin käsin.

Arhipasta tuntui kuin nuo viheliäiset rihmat olisivat saaneet hengen. Niillä oli tarkoitus, niihin piti vain osata puhalttaa elämä ja henki ja silloin ne toimisivat.

- Silmukan pitää olla lumesta sen verran irti että ranne menee kunnolla sen alitse. Silloin kana ei enää kumarru vaan panee päänsä sinne minne kuuluukin.

Arhippa ei tahtonut saada nauruaan asettumaan. Kyyneleet vierivät hänen poskipäitään pitkin hangelle. He kävivät rihma rihmalta läpi koko vieheikön, suurentelivat silmukat ja tiivistivät varvuista lumeen pistellyn johdeaidan, joka mutkitteli pajukossa kymmenien metrien pituisena.

Reelle palattuaan he ennättivät loitota jokimutkasta enintään puoli kilometriä kun hevonen seisahtui korskahdellen rämeen laitaan.

- Mikä sille tuli? Arhippa katseli oudoksuen ympärilleen.

- Jotakin se vainuaa nyt tuulen päältä.

He odottelivat tovin, yrittivät uudestaan liikkeelle mutta hevonen ei hievahtanutkaan.

- Käydäänpä katsomassa mitä siellä on.

Panhela heitti Berdanin reen perältä olalleen. He kahlasivat vyötäisiään myöten lumessa, jota tuuli oli nietostanut valtaviksi röykkiöiksi rämeenlaidan metsikköön. Sää oli edelleen lauhtumassa, puista jymähteli kaiken aikaa

suuria lumipaakkuja alas hangelle. Arhippa tunsipaikan hyvin. Hän tiesi että jos he jatkaisivat matkaansa edessä kohoavan harjanteen toiselle laidalle, he näkisivät satamäärin pystyynkeloutuneita jättiläishonkia, jotka töröttivät tummansinistä taivaanrantaa vasten valkeanharmaina kuin maahisen kynttilät.

He olivat kahlanneet arviolta puolitoistasataa metriä kun Panhela pysähtyi. Hän katsoi suoraan tuuleen, terävät silmät liikahtelivat hitaasti maiseman poikki tähyten.

- Minä arvasin, sanoi hän sitten hymähtäin Arhipalle.

Juuri niin hän sanoi hyvin usein, Arhippa tiesi sen sillä samaisella hetkellä. Oli kuin heikko arpeuma olisi rapsahtanut rikki vanhan muistijäljen päältä. Muistot tulvivat hänen mieleensä viiden vuoden takaa. Noin hän katsoi, Panhela, isä. Katsoi siniharmaita silmiään siristäin ja hymyili niin vaisusti että sitä tuskin huomasi. Se oli itsetietoista hymyä. Ei ylvästelevää vaan pikemminkin kiitollista hymyä oman voimansa ja tietämisensä tunnosta.

- No?

- Näetkö tuon matalan kohoutuman kahden kuusen välissä?

- Näen.

- Katsohan tarkkaan. Huomaatko siinä mitään outoa?

Arhippa katsoi, mutta lumi oli niin häikäisevän valkoista että siitä oli mahdotonta erottaa yksityiskohtia.

- Siinä on reikä lumella. Menee syvälle kinoksen sisään. Tiedätkö mitä siellä rei'än toisessa päässä on?

- En.

- Siellä on karhun sieraimet.

- Onko?

- On. Minä arvasin heti kun hevonen seisahtui. Arvasin sen useammastakin syystä. Tässä rämeen laidalla on paljon sellaisia ryteikköjä, joihin karhun on helppo kaivaa itselleen

pesäkuoppa ja peitellä se vanhoilla puunjuurakoilla. Täällä on ollut pesiä joskus ennenkin. Hevonen sai tuulen alle vainun sen takia, että karhu on vähää aikaisemmin kääntäillyt pesässään. Se on joutunut rikkomaan hankeen hengitysrei'än itselleen, sillä sään äkkiä leudottua pitkien pakkasten jälkeen lumesta on loppunut ilma. Varsinkin tuulen kääntymisen aikoihin on tavallista että karhu liikkuu pesässään. Samoin täyden kuun aikana se saattaa kääntää kylkeään.

- Ammutaan se.

Arhipan silmiin oli äkisti syttynyt innostuksen hehku.

- Ammutaan, mutta vasta parin päivän päästä. Annetaan sen ensin kunnolla vaipua horrokseen ja tullaan vasta sitten.

Sinähän tiedät miten karhu ammutaan pesältä?

- Olenhan minä kuullut.

- Siihen tarvitaan kaksi miestä.

Panhela hymyili katsellessaan Arhipan kasvoja.

- Onko sinusta kaveriksi?

- Sittenhän tuon näkisi. Lähden minä kyllä mielelläni.

He ajoivat jäljen suolle, ottivat mukaansa vajaan kuorman heinää ja palasivat kotiin vielä täyden päivän valolla. Tuuli oli viriämässä. Heidän olisi pitänyt hakea vielä toinen, täysi kuorma, mutta hevonen oli niin loppuun väsynyt että he lykkäsivät matkansa seuraavaan aamuun.

- Karhusta ei sitten mainita sanaakaan akoille, sanoi Panhela vakavin kasvoin.

Poika nyökkäsi.

He suunnittelivat karhunkaadon hyvin huolellisesti yksityiskohdittain. Arhipalla oli kalpea aavistus että suunnitelmat tehtiin hänen varalleen, hänen koulumisekseen, sillä Panhela oli kaatanut kymmeniä karhuja pesältä ja tiesi tarkalleen miten missäkin tilanteessa meneteltiin. He ajoivat suolta kaikkiaan kahdeksan kuormaa heinää ja saivat heti seuraavana päivänä rihmoista neljä metsäkanaa. Heinäsuoja oli täynnä ja tuvassa läikehti lintupaistin turpea haju. Isoäidin rukoushetket olivat entisestäänkin pidentyneet. Nyt oli kiitännän aika.

Kun perjantaiaamun kalvakka valo kosketti sivuseinän ikkunalaseja, nousi Arhippa istumaan vuoteellaan missä oli rauhattomana kääntyillyt koko yön. Hän oli nähnyt unta miten karhu syöksyi pesästä ja karkasi hirvittävästi karjahdellen heidän päälleen. Vaikka hän tiesi että juuri noin tapahtuisi todellisuudessaakin, hänellä olisi pitänyt olla varmuus siitä että laukaus kajahtaa vuorenvarmasti ennen kuin peto ennättää ottaa edes yhtä ainoata loikkaa. Ilman tuota varmuutta pesälle ei kannattanut lähteä.

Herättyään hän oli kerrannut mielessään suunnitelman kohta kohdalta. He jättäisivät hevosen parinsadan metrin päähän heinävetojäljelle ja panisivat heiniä eteen. Sitten he tallaisivat polanteen niille jalansijoille, joilta olivat katselleet pedon hengitysaukkoa. Panhela tulisi viiden metrin päähän pesästä, laatisi itselleen tukevat jalansijat. Arhippa menisi hengitysaukolle. Hän painaisi karhukeihään pesäaukosta sisään ja tekisi samanlaisia liikkeitä kuin kuopisi kepillä joenpohjaa. Pistellä ei saisi, sillä silloin eläin saattaisi haavoittua ja sen jälkeen vain ehdoton osuma sydämeen seisauttaisi sen tarpeeksi nopeasti.

Kaiken piti tapahtua aivan rauhallisesti. Vähääkään hermoilematta. Otteiden piti olla lujat. Keihästä ei missään tapauksessa saanut jättää käsistä, tapahtuipa sitten mitä